

Aanbevelingen voor het toekomstig instrument voor Vrouwen, Vrede en Veiligheid (Women, Peace and Security)

Den Haag, 27 maart 2025

De leden van WO=MEN Dutch Gender Platform bieden hierbij een advies aan ten behoeve van de uitwerking van het toekomstig instrument voor Vrouwen, Vrede en Veiligheid (WPS)¹. Dit instrument is nodig om meerdere redenen:

Afnemende positie van vrouwen en meisjes

Anno 2025 worden miljoenen vrouwen en meisjes wereldwijd geconfronteerd met het terugdringen van hun rechten en toenemende barrières voor hun deelname aan vredes- en veiligheidsinspanningen. Terwijl zij onevenredig worden getroffen door wijdverspreide conflicten en instabiliteit. In fragiele staten heeft 70% van de² vrouwen en meisjes (seksueel) geweld meegemaakt zonder dat de daders ooit worden berecht.³ Van de vrouwen die wereldwijd sterven tijdens een bevalling terwijl dit voorkomen had kunnen worden, bevindt 60% zich in een crisis context. Bij natuur- en klimaatrampen hebben vrouwen 14 keer meer kans om te overlijden.⁴ Terwijl we weten dat vredesakkoorden tot wel 35% langer standhouden als vrouwen deelnamen⁵, was in 2023 slechts 9,6% van de onderhandelaars en 26,6% van de ondertekenaars vrouw⁶. Ook krijgen juist de vrouwen die opkomen voor gelijke rechten in repressieve regimes vaker te maken met geweld, waarbij een toename van autoritair leiderschap hand in hand gaat met een toename van anti-gender backlash.

Juridische verplichtingen

Nederland is gehouden aan de implementatie van de Vrouwen, Vrede en Veiligheids (WPS)-agenda'. Tien VN Veiligheidsraad Resoluties⁷, het Internationaal Humanitair Recht, het VN Vrouwenrechtenverdrag (1979), het VN Wapenhandelsverdrag (2013), de Nederlandse Grondwet, de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, Europese Verdragen⁸, samen met nationale wetgeving en beleid rond kansengelijkheid, ontwikkelingshulp en vrede en veiligheid vormen daarvoor het normatieve kader.

Nederlands belang

Bijdragen aan de verhoogde deelname van vrouwen aan besluitvorming inzake vrede en veiligheid, en aan de betere bescherming van vrouwen tegen geweld in (pre- en post-) conflictgebieden dient bovendien het Nederlands belang. Verschillende vredes- en veiligheidsindexen, zoals de Global Peace Index⁹, de Internal Violence Index¹⁰ en de Women Peace and Security Index¹¹ tonen aan: landen waarin vrouwenrechten en gendergelijkheid goed zijn geregeld, zijn veiliger en stabiel. Hoe kleiner de kloof

¹ Zie ook de Kamerbrief inzake toekomst samenwerking maatschappelijk middenveld:

<https://open.overheid.nl/documenten/e3572cd7-ed09-408e-b375-ab3b50575f91/file>. "Nader gewijzigde motie-Boswijk c.s. over nader onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om het WPS-instrument voort te zetten na 2025 (Kamerstuk 36 600 XVII, nr. 27) .

² <https://www.google.com/url?q=https://paxforpeace.nl/news/worldwide-surge-of-systematic-anti-gender-backlash/&sa=D&source=docs&ust=1743089468084207&usg=AOvVaw2Jq0ZSNj2yTWQ6QUktgiUI>.

³ <https://reliefweb.int/report/world/global-humanitarian-overview-2022>.

⁴ [In focus: Women and the Sustainable Development Goals \(SDGs\): SDG 13: Climate action | UN Women – Headquarters](#).

⁵ <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142762>.

⁶ <https://www.unwomen.org/en/articles/facts-and-figures/facts-and-figures-women-peace-and-security#90013>

⁷ 1325 (2000), 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2467 (2019) and 2493 (2019).

⁸ [Implementing the Women, Peace and Security agenda | EEAS](#) en [Over nap1325 > Your Site Name](#).

⁹ [Global Peace Index - Institute for Economics & Peace](#).

¹⁰ [Internal Violence Index \(IVI\) – Ferdi](#).

¹¹ [2023 Women, Peace & Security Index](#).

tussen vrouwen en mannen, hoe kleiner de kans dat een land in gewelddadig conflict belandt, of in conflict komt met andere landen.

Nederland heeft bovendien baat bij bondgenoten die opkomen voor individuele vrijheid, veiligheid en mensenrechten. In het Midden-Oosten, Noord-Afrika en de Sahel staan [juist vrouwenrechten- en LHBTQI+-organisaties in de frontlinies om onze gedeelde democratische waarden te verdedigen](#). Zij spelen een belangrijke rol bij het [tegengaan van gewelddadig en extremistisch gedachtegoed](#), geweldloze vormen van verzet tegen repressieve regimes en [de-escalatie van gewelddadig conflict](#). Rapporten en onderzoek tonen aan dat vrouwen, o.a. vanwege hun gender-specifieke positie als opvoeder van het gezin en vaak de informele leiders in een gemeenschap, als [minder bedreigend worden gezien](#), [makkelijker kunnen bemiddelen](#) en [sociale cohesie bouwen](#). Kortom: participatie voor vrouwen, meisjes en kwetsbare groepen vrouwelijk leiderschap is belangrijk voor de effectiviteit van programma's rond oa stabiliteit en veiligheid.

NAVO WPS-beleid

Ten slotte stelt ook de NAVO in het [Women, Peace and Security-beleid](#) dat lidstaten als onderdeel van de eerste kerntaak een verantwoordelijkheid hebben de 'weaponisation of gender' en gender desinformatie als hybride oorlogstactieken op te sporen en tegen op te treden. Onder andere door te investeren in weerbare samenlevingen. Om de huidige uitdagingen aan te pakken waarmee gemeenschappen, vrouwen en meisjes en jongeren in fragiele en door conflicten getroffen contexten worden geconfronteerd, adviseren we om onderstaande drie aanbevelingen over te nemen:

1. Bied toegankelijke, flexibele core funding en sluit aan bij de doelen van het Nederlandse NAP1325

Wereldwijd gaat slechts 0,1% van het ODA naar vrouwelijke vredeswerkers en vrouwelijke hulpverleners.¹² Nederland vormt daarop geen uitzondering. Dit komt enerzijds door te weinig WPS-financiering, anderzijds door ingewikkelde financieringsmechanismen. Denk aan hoge financieringsdrempels en complexe aanvraagstructuren.

Om meer vooruitgang te boeken op de implementatie van de WPS-agenda drong de VN er al in 2015 bij lidstaten op aan om 15% van hun ODA budget te reserveren voor werk op het gebied van vrouwen, vrede en veiligheid.¹³ Ook nam de Europese Unie in 2020 het Gender Action Plan aan, waarin werd afgesproken dat 85% van alle buitenlandse activiteiten van lidstaten moeten bijdragen aan gendergelijkheid en vrouwenrechten.¹⁴ De Algemene Vergadering van de VN nam in 2022 unaniem Resolutie A/RES/76/305¹⁵ aan over financiering voor vredesopbouw. Het moedigt lidstaten aan om innovatieve oplossingen te overwegen voor "adequate, voorspelbare en duurzame" financiering van vredesopbouw inspanningen. Belangrijker: het dringt aan om initiatieven te financieren die zijn gericht op de volledige, gelijke en betekenisvolle deelname van vrouwen aan de planning, implementatie en rapportage van vredesopbouw programma's.

¹² <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022Z20244&did=2022D43463>.

¹³ <http://wps.unwomen.org/financing/>

¹⁴ https://international-partnerships.ec.europa.eu/system/files/2021-01/join-2020-17-final_en.pdf.

¹⁵ [N2258740.pdf \(un.org\)](#).

WPS werk is context responsief, conflict sensitief en continu aan verandering onderhevig. Onze ervaring is dat een focus op bepaalde landen of thema's het maatschappelijk middenveld beperkt om zich aan te passen in een onvoorspelbare en vaak complexe context. Kijk naar de impact op vrouwenrechten na de val van Kabul, de oorlog in Oekraïne, conflict escalatie en de krimpende maatschappelijke ruimte in Palestina en Soedan. Vrouwelijke vredesactivisten worden ook hulpverleners of moeten gedwongen van koers en verhaal veranderen om hun WPS-werk voort te zetten.

Wij adviseren: **maak verschillende subsidiecategorieën en herverdelingsmechanismen mogelijk.** Houd rekening met de behoeften en financiële capaciteiten van lokale organisaties en bewegingen, in lijn met lokaal gedreven internationale samenwerking. Houd bij de selectiecriteria rekening met de verschillende administratieve regelgevingen per land, verminder bureaucratische obstakels en werk bij de rapportageverplichtingen zoveel mogelijk vanuit vertrouwen. Vermijd strikte programma- en bureaucratische financiële rapportage praktijken. Het aanpakken van de grondoorzaken van gewelddadige en destructieve conflicten, zoals kansenongelijkheid, kost namelijk tijd. **Geef ruimte aan adaptieve financiering, waar mogelijk zelfs ongeoormerkt,** zodat organisaties op basis van de werkelijke noden budgetten kunnen re-alloceren, doelen kunnen veranderen, met andere partners kunnen samenwerken of activiteiten kunnen verzetten. Dit draagt bij aan de effectiviteit van door vrouwen geleide organisaties zowel op strategisch als samenwerkingsniveau¹⁶. Daarnaast raden we aan dat WPS-uitvoerders een discretionaire begrotingslijn voor onvoorziene uitgaven in hun subsidies kunnen opnemen.

Leading from the South, het Women Peace and Humanitarian Fund en het Stabiliteitsfonds hebben veel geleerde lessen. Zoals werken met verschillende modaliteiten tegelijk: korte- en lange termijn programmering, verschillende minimum- en maximumbedragen. Aangezien het aanpakken van de grondoorzaken van conflict tijd kost, adviseren wij om **een deel van het toekomstig WPS-fonds toe te wijzen aan de continuering en opschaling van bestaande succesvolle WPS-programma's die nu via het WPS-fonds worden gefinancierd.**

Ten slotte: Nederland heeft zich gecommitteerd aan de doelen van het NAP 1325. Om WPS bijdragen effectief te monitoren, **adviseren we aan te sluiten bij de doelen van het NAP 1325.** We erkennen de behoefte aan kwantitatieve indicatoren, maar **bevelen meer nadruk op participatieve kwalitatieve methodologieën aan.** Methodologieën die gebruik maken van outcome harvesting, verhalen van verandering, onderzoeksfragmenten en kwalitatieve impactindicatoren begrijpen, volgen en visualiseren transformatieve verandering beter. Dit is vooral relevant in WPS-contexten. Dergelijke kwalitatieve impactmechanismen bieden meer inzicht in de voortgang en uitdagingen bij de implementatie van WPS-langetermijnstrategieën die bijdragen aan sociale transformatie, veiligheid en stabiliteit. En dragen dus bij aan verhoging van effectiviteit en doelmatigheid van het instrumentarium.

2. Versterk vrouwelijk leiderschap en (inter)nationale inspraak van lokale vrouwen geleide vredes-, veiligheids- en humanitaire organisaties en groepen

Het uitvoeren van inclusieve vrede en veiligheid gaat verder dan de beleidsgebieden voor vrouwenrechten en ontwikkelingshulp. Om gewelddadige conflicten of extremistisch geweld te

¹⁶ <https://www.un.org/shestandsforpeace/content/united-nations-security-council-resolution-2122-2013-sres21222013>.

voorkomen en te beëindigen, is het van fundamenteel belang dat interventies contextgevoelig, conflict-sensitief en intersectioneel respectvol zijn ten opzichte van lokale autoriteiten, informele leiders en gemeenschappen.

Vrouwen hebben vaker onzichtbare leiderschapsrollen die niet leiden tot een plaats aan de tafel bij vredesonderhandelingen. Tegelijk is hun rol en deelname aan (inter)nationale commissies en lokale dialogen cruciaal. Vrouwen brengen vaker dan mannen de noden van kinderen en ouderen in, consulteren vaker met hun achterban, waardoor gemeenschappen zich vertegenwoordigd voelen, hebben vaker te maken met een veranderende rol in oorlog, bijvoorbeeld van zorgdrager naar kostwinner.

Ook is het belangrijk om de individuele en collectieve kracht van jongeren te versterken. Jeugdnetwerken zijn actief in kwetsbare en door conflicten getroffen gebieden. Een hele generatie kan verloren gaan in door conflicten getroffen landen, terwijl deze jongeren minder traditionele verwachtingen hebben van gendernormen en de macht effectief ter verantwoording roepen. Jeugdnetwerken zijn vaak betrokken bij het coördineren van gemeenschapsactiviteiten, waaronder de distributie van humanitaire hulp. Zij worden echter beperkt in het bijdragen aan dialoog, sociaal contract en sociale cohesie ten behoeve van hun gemeenschappen.

Nederland heeft baat bij bondgenoten die met ons opkomen voor de veiligheid van iedereen. Die opkomen voor individuele vrijheid, veiligheid, democratie en mensenrechten. In het Midden-Oosten, Noord-Afrika en de Sahel staan juist vrouwenrechten- en LHBTQAI+-organisaties in de frontlinies om onze gedeelde democratische waarden te verdedigen. Zij spelen een belangrijke rol bij het tegengaan van gewelddadig en extremistisch gedachtegoed¹⁷, geweldloze vormen van verzet tegen repressieve regimes en de-escalatie van gewelddadig conflict. De keuze om te investeren in juist deze groepen, is daarom ook een geopolitieke keuze vanuit Nederlands belang.

Wij adviseren voor de effectiviteit van vredes- en veiligheidsprogramma's: **maak de gelijke en betekenisvolle participatie van vrouwen en jongeren, en specifiek vrouwenrechten en LHBTQAI+-organisaties, in vredes- en veiligheidsprocessen mogelijk. Van grassroots niveau tot aan de internationale gremia waar uiteindelijk over vredesakkoorden, missiemandaten en onderzoeksmissies wordt beslist.** Het omvat ook de actieve (diplomatieke en financiële) ondersteuning en bescherming van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en door vrouwen geleide feministische vredesopbouw- en crisisresponsorganisaties¹⁸.

Geef daarnaast **ruimte aan in Nederland gevestigde maatschappelijke organisaties, om in samenwerking met hun lokale partners WPS-beleid, de uitvoering ervan te monitoren en de betrokken stakeholders te informeren.** Zowel de Nederlandse overheid, als andere actoren zoals de EU, NAVO en verschillende VN-instellingen. In het kader van diezelfde effectiviteit, maar ook puur praktisch is mondiale samenwerking noodzakelijk: bureaucratische restricties, zoals de verplichting tot het hebben van een ECOSOC status om VN-gebouwen binnen te komen, soms de onmogelijkheid zonder hulp een visum te verkrijgen, of simpelweg vanwege het gebrek aan kennis over besluitvormingsprocessen, maken internationale gremia vaak ondoordringbaar voor lokale organisaties.

¹⁷ [GCTF Good Practices on Women and CVE.pdf](#)

¹⁸ [Protecting those who protect human rights | United Nations Development Programme.](#)

3. Bevorder een mensgerichte geïntegreerde veiligheidsbenadering en holistische WPS-programmering

Meer dan ooit vraagt de geopolitieke realiteit om een geïntegreerde aanpak van 'soft' en 'hard' security waarin ontwikkelingssamenwerking, diplomatie en defensie hand in hand gaan. Meer dan ooit moet daarbij een inclusieve en mensgerichte aanpak centraal staan, zoals tot 2022 ook verwoord werd in de Geïntegreerde Buitenland en Veiligheidsstrategie.¹⁹ En zoals nu erkend wordt door onder andere de NAVO: we moeten bouwen aan weerbare samenlevingen waarin alle segmenten van de samenleving volledig, gelijk en veilig kunnen meedoen. Waarin wordt gewerkt aan het vertrouwen van mensen in instituties en hun bureaus én aan versterking van de veiligheidssectoren. En waarin hybride tactieken van oorlogsvoering zoals het verspreiden van gender desinformatie om bijvoorbeeld vrouwelijk leiders te ondermijnen, op tijd worden herkend en aangepakt.²⁰ Wij adviseren: financier **de ontwikkeling van gendered early warning mechanismen en het tegengaan van gendered desinformatie**.

Financier ook, in lijn met de verschillende elementen van de WPS-agenda, **holistische programmering die investeert in menselijke veiligheid en weerbare samenlevingen**. Verkies daarin regionale context- en gendered conflictanalyses boven een thematische of landenfocus. Terwijl de geografische focus al is aangegeven, West-Afrika, Sahel, Hoorn van Afrika, Midden-Oosten en MENA. Gelet op de regionale instabiliteit in de Grote Merenregio, moeten landen als Rwanda, Burundi en Congo ook worden inbegrepen. Maak dus mogelijk te programmeren op sociale cohesie en inclusieve dialoog, en op diplomatieke inspanningen. Evenals programmering in post-conflict of overgangcontexten, zoals Colombia of Syrië, waar verzoeningswerk, overgangsjustitie en conflictpreventie hard nodig is. En er zijn contexten zoals in Mali, Burundi en de Democratische Republiek Congo waar hulp- en herstelprogramma's elementen van psychosociale ondersteuning en economische rechtvaardigheid nodig hebben. Al deze elementen zijn cruciaal voor WPS-werk en hebben adequate financiering nodig. Een holistische benadering maakt ook programmering mogelijk op het snijvlak van overlappende agenda's zoals de Jeugd-, Vrede- en Veiligheidsagenda (UNSCR 2250), mannenbetrokkenheid. Evenals met de beleidsdoelen op Water, Klimaat, Gezondheid, Handel, Veiligheid en Stabiliteit en Migratie.

Tegelijk **vereist een holistische aanpak ruimte voor regionale programmering**. Denk aan de oorlog in Oekraïne die voortkomt uit Rusland's streven om opnieuw invloedssferen te vestigen, de levendige wapenhandel tussen Libië en zijn buurlanden, de proxy-oorlog in Jemen, de crisis in Zuid Soedan en de betrokkenheid van Wagner-troepen in Afrikaanse conflictcontexten. WPS-programma's moeten geworteld zijn in de realiteit en een regionale aanpak kunnen faciliteren waar nodig.

Over WO=MEN

WO=MEN is het Nederlandse platform van vrouwenrechten-, diaspora-, ontwikkelings-, humanitaire en vredesopbouworganisaties, ondernemers, militairen, academici en activisten die streven naar wereldwijde gendergelijkheid en vrouwenrechten. WO=MEN is het grootste netwerk in Europa op dit gebied. Meer info: www.wo-men.nl.

¹⁹ "De buitenlandse inzet voor de veiligheid van Nederland vraagt om een – ook door de WRR bepleite – mensgerichte aanpak (human security) met als uitgangspunten de belangen en vrijheden van burgers, de realisatie dat dreigingen binnen en buiten Nederland steeds meer verweven zijn geraakt, inzet vanuit specifieke Nederlandse specialismen en toegevoegde waarde en aansluiting met prioriteiten in internationaal verband zoals de NAVO, de EU en de VN."

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/videos/2019/09/12/geintegreerde-buitenland--en-veiligheidsstrategie-2018-2022>.

²⁰ https://www.nato.int/cps/in/natohq/official_texts_227578.htm

